

TEKSTILA DOCĒTĀJU RADOŠĀ DARBĪBA KĀ PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES PILNVEIDES ASPEKTS UN TĀS IETEKME UZ STUDIJU PROCESU

The Creative Activity of Textile Lecturers as an Aspect of Professional Competence Development and its Impact on Study Process

Māra Urdziņa-Deruma

Latvijas Universitāte
e-pasts: mud@lu.lv

Mārīte Kokina-Lilo

Latvijas Universitāte
e-pasts: mklilo@lu.lv

Lolita Šelvaha

Latvijas Universitāte
e-pasts: lolita.selvaha@lu.lv

Abstract. *The creative activity of lecturers teaching textile course of studies is an essential aspect of professional competence development, which acquires a special meaning in context of lifelong learning. The purpose of this study is to analyse, how the creative activity of lecturers improves their own professional competences as well as influences and motivates the creative activity of students during the process of acquisition of textile course of studies. The following research methods have been applied: case study, survey (N=36).*

The study analyses the impact of creative activity of lecturers on study process in nine textile courses of studies, the choice of graduation paper subject and its development as well as students' opinion about application of visual aids in the process of textile acquisition.

Results of the study suggest that the prospective students of home economics and technologies in most cases are aware of the fact that it is very important for the textile pedagogue to create his/her own textiles in order to motivate pupils. Students appreciate the creative activity of lecturers and draw inspiration from their creative works.

Keywords: *creative activity in textile, home economics and technologies, professional competences, textile lecturers.*

Ievads

Mājturības un tehnoloģiju skolotāju studijās, apgūstot tekstila tehnoloģiju studiju kursus, viens no centrālajiem komponentiem ir radošā darbība tekstilā. Savukārt tekstila pedagoga kompetenci viens no raksturojošiem komponentiem ir radoši darboties tekstilā, radīt radošus izstrādājumus (Urdziņa-Deruma, 2013).

Kreativitāte ir kompleksa un dinamiska vienība, kuru nosaka personas intelektuālās un psihiskās spējas, augstākajā izglītībā ir nepieciešams radīt apstākļus tās tālākai attīstībai kā profesionālās kompetences sastāvdaļai (Sekret, 2010). Kā vienu no ceļiem, lai veicinātu kreativitāti kā profesionālo kompetenci, I. Sekreta izvirza studentu informācijas kultūras paaugstināšanu. Studentiem jāapgūst zināšanas, prasmes un pieredze, lai varētu paaugstināt savu informācijas kultūru.

Mūsdienās pasaules interneta vidē ir ievietoti visdažādākās kvalitātes tekstildarbi, sākot no augstas kvalitātes mākslas vērtībām un beidzot ar krāsās un laukumos nesaskaņotiem, vāja tehniskā izpildījuma kvalitātes darbiem. Tādēļ ir svarīgi tekstila studijuursos rādīt kvalitatīvu uzskati: izstrādājumus un paraugus, lai studenti – topošie mājturības un tehnoloģiju skolotāji tiektos pēc kvalitatīviem darbiem, gan radot savus tekstildarbus, gan vadot skolēnu radošo darbu izveidi. Tekstila joma nepārtraukti attīstās, rodas jauni materiāli un tehnikas, kurus nepieciešams

apzināt, izmēģināt un radoši izmantot, lai studentus motivētu radošai darbībai. Tikpat svarīgi ir radoši darboties arī tradicionālajās tehnikās un materiālos, rast jaunus, laikmetīgus risinājumus. Tikai radošajā darbībā var gūt pilnīgu izpratni un prasmes attiecīgo materiālu un tehniku izmantošanā un lietošanā.

Helena Britta (Britt, 2013) Anglijā izpētījusi, ka tekstila dizaina programmu docētāju radošā praktiskā darbība pozitīvi ietekmē mācīšanu un attiecīgi studentu mācīšanos. Lai atvieglotu studentu izpratni par radošo praktisko darbību, pedagogiem ir pienākums būt atbilstoši radošai praktiskai pieredzei. Viņa izpētījusi, ka docētāji, balstoties uz savu pieredzi, sniedz vadlīnijas studentiem, ja viņi sastopas ar līdzīgām problēmām. Viņa arī norāda problēmas. Piemēram, daudzos gadījumos vairāk tiek novērtēta docētāju zinātniskā darbība nekā praktiskā un radošā darbība, docētājam ir sarežģīti atrast laiku radošai praktiskai darbībai, tās visbiežāk ir brīvdienas un nedēļas nogales. Cita problēma, ka augstskolas darbnīcās docētāji bieži tiek atrauti no praktiskās darbības.

Pētījuma metodoloģija

Pētījumā izmantotās metodes: gadījuma pētījums un anketēšana. Gadījuma pētījums izmantots, analizējot raksta autoru: M. Urdziņas-Derumas, M. Kokinas-Lilo un L. Šelvahas mācību uzskates līdzekļu radīšanas un izmantošanas pieredzi deviņu tekstila kursu un diplomdarbu vadīšanā Latvijas Universitātē topošajiem mājturības un tehnoloģiju skolotājiem.

Lai noskaidrotu Latvijas Universitātes studentu – topošo mājturības un tehnoloģiju skolotāju viedokli par vizuālās uzskates (tekstila izstrādājumu un paraugu) izmantošanu tekstila apgūvē, tika izveidota anketa, kurā tika ietverti viens atvērtais, divi slēgtie un divi pusslēgtie jautājumi (Albrehta, 1998). Anketu aizpildīja 36 respondentes – topošās mājturības un tehnoloģiju, mājsaimniecības skolotājas.

Mācību uzskates līdzekļu izveide un izmantošana studijuursos

Tekstila studiju procesā, lai rosinātu studentus radošai darbībai, nemitīgi tiek papildināti uzskates materiāli. Docētāji visbiežāk darbus izstrādā vienatnē, bet ir izmantotas arī iespējas pilnveidot sevi ārzemju meistarū un docētāju vadītājās nodarbībās. Studiju kursā, kurā tiek apgūta batikā tehnika M. Kokinas-Lilo vadībā, uzskatei tika izstrādāti materiāli vaska batikā apvienojumam ar aušanas tehniku, tādējādi izmantojami arī kā uzskates materiāli tekstila kombinētajos darbos. Ideju strādāt pakāpeniskajā vaska batikā noteica šīs tehnikas retais izmantojums. Tā kā tās izveides procesā, atkārtoti krāsojot atsevišķus audumu laukumus, krāsas vaska lūzumos daļēji ieplūst arī iepriekš krāsotajos laukumos, tad pie līdzsvaroti izstrādātas kompozīcijas var panākt bagātīgu, viengabalainu iespaidu. Novērots, ka piemēri no grāmatām ir mazāk iespaidīgi kā reāli aptaustāmi paraugi. Pat paraugus ievietojot un rādot ieliktus polietilēna “kabatiņās”, interese par tiem zūd. Liela nozīme ir taustei, kura dod informāciju par materiālu un tā iespējām, kā arī dod emocionālo baudījumu. No pakāpeniskajā vaska batikā krāsotajiem audumiem tika sašūti tradicionāli maisiņi, kuru lences tika austas no blakus batikotajiem audumiem krāsotiem linu diegiem, līdz ar to nodrošinot krāsu saskaņu (skat. 1., 2. att.).

Šādi rokturi, kas ir austi kā audenes vai celaines, ir izturīgi un ilgi kalpo. Strādājot vaska batikā, svarīgi izvēlēties arī kompozīcijas tēmu, kuru daudzums ir neierobežoti plašs, bet mērķtiecīgi izvēlēta tā studentu darbos atklāj šīs tehnikas daudzveidīgās iespējas. Iespējams, ka šie radošie darbi studiju procesā, rosinājuši arī izvēlēties diplomdarba tēmu par šo tehniku vienai no šā gada diplomandēm Sabīnei Loginai (2015). Diplomdarba autore vaska batikā apguvei 9. klasē izveidoja paraugu komplektu (daļu no tiem skat. 3., 4., 5., 6. att.), kurā batikotie audumi tika papildināti ar dažādiem izšuvumdūrieniem, pērļu izšuvumiem. Daļa paraugu tika izmantoti kā aplikācijas, daļa iestrādāti praktiski lietojamos izstrādājumos un tāda pati daudzveidība bija vērojama diplomdarba aprobācijā tapušajos skolēnu tekstildarbos.

1., 2. attēls. M. Kokinas-Lilo batikotie auduma maisiņi.
Foto: M. Kokina-Lilo.

3., 4., 5., 6. attēls. Studentes Sabīnes Loginas izstrādātie batikas paraugi.
Foto: M. Urdziņa-Deruma.

Steidzīgajā dzīves ritmā, zibenīgajā informācijas ieguves laikā, vairums jauniešu labprātāk izvēlas tehnikas un tehniku variantus, kas ir ātri izpildāmi un kuros rezultāts ātri ieraugāms. Tāds tehnisks paņēmieni sietajā, locītajā un šūtajā batikā ir krāsošana mikroviļņu krāsnī. Autore literatūras avotos iepazīs ar šādu iespēju, bet tur konkrēti nebija norādīts krāsošanas režīms un laiks, kāds nepieciešams konkrētam materiālam – vilnai un zīdam vai kokvilnai un linam. Nācās eksperimentēt. Nevar vadīt kādu darbību, ja pats praktiski to neesi izmēģinājis un pārbaudījis iespējamus rezultātus, īpaši krāsas noturību. Šādi krāsojot iespējams iegūt pilnīgi atšķirīgu rezultātu no krāsošanas tradicionāli iemērcot audumu vienā vai vairākās krāsvielu vannās. Studenti parasti aizraujas ar šo krāsošanas metodi, jo iespējams panākt bagātīgu kontrastkrāsu salikumu un krāsošanas process ilgst tikai 4-6 min. Ierobežojošs ir tikai tilpums un masa, ko var ievietot mikroviļņu krāsnī.

Kā uzskate kompleksajos tekstildarbos tiek izmantoti arī no 3 pavedienu aukliņām autores veidotie paliktņi pārvietojami uz dažādu krāsu A4 formāta filciem (skat. 7., 8. att.). Ierosme šiem darbiem radās sakarā ar iespēju piedalīties izstādē „Konfektes” Šauļu Universitātē Lietuvā.

Tekstila studijās iekļauta arī aušanas tehnikas apguve. Tiek austas gan audenes un celaines, gan gobelēntehniku paraugi. Uzskatei tiek izmantots arī 9. attēlā redzamais gobelēns „Kreses”, kurš tapis, vērojot burvīgos krešu ziedus.

7., 8. attēls. M. Kokinas-Lilo darinātie paliktņi.
9. attēls. M. Kokinas-Lilo austais gobelēns “Kreses”.
Foto: M. Kokina-Lilo.

Studiju kursā „Materiālmācība” (Tekstils) M. Urdziņa-Deruma demonstrē pašas filcētus izstrādājumus: apģērba sastāvdaļas un aksesuārus, kā arī interjera priekšmetus, kuri rosina studentus filcēt visdažādākos izstrādājumus. Tā kā filcēšana Latvijā ienākusi salīdzinoši nesen, tad tas ir viens no piemēriem, kad docētājam šī tehnika bija jāapgūst no jauna un jāeksperimentē, izmantojot dažādas filcēšanas metodes un paņēmienus, darinot dažāda veida izstrādājumus, kā arī izmantojot dažāda veida vilnas un citus materiālus, lai būtu iespējams šo pieredzi nodot tālāk. Tika izmantoti gan jauni materiāli: vilnas šķiedra, dzijas, audumi, gan jau vienreiz lietoti materiāli: audumi no šūtiem izstrādājumiem, lietota dabiskā zīda šalle, kā arī diegi, kuri iegūti, ārdot jau lietotus audumus. Tika eksperimentēts arī filcējot veļas mašīnā. Daudzos gadījumos diplomdarba tēmu ietekmējuši rādītie darbi un paraugi. Piemēram, studenti izvēlējušies visdažādākās filcēšanas tēmas: somu filcēšana (Kunce, 2008); filcēšana, izmantojot dažādus materiālus (Krauja, 2011); „Nuno” filcēšana (Antule, 2012); trīsdimensiju rotājumi (Titova, 2010) un citas.

Studijuursos „Adīšana un tamborēšana 1” un „Adīšana un tamborēšana 2” M. Urdziņa-Deruma demonstrē gan savus adītos un tamborētos džemperus, jakas, vestes, kā arī citus izstrādājumus, gan paraugus. Ja ir iesākti izstrādājumi, tad tiek rādīti arī tie. Katrā izstrādājumā tiek izmantots kāds cits tehniskais risinājums (piemēram, adīšana joslās, saīsinātās kārtas, nocelto valdziņu kombinācijas, krāsainais patentadījums, izstieptie valdziņi, adījuma un tamborējuma sintēze, eksperimenti ar piegrieztņēm u.c.), krāsu salikums (piemēram, krāsu pārejas un kontrasti (skat. 13. att.)) vai materiālu salikums (piemēram, lentīšu dzija kombinēta ar kokvilnas gludo dziju, dažāda veida efektdzijas kombinētas savstarpēji un ar gludo dziju, kazlēna vilna kombinācijā ar aitu vilnu). Tiek izmantotas gan vienkrāsainas, gan batikotas, gan melanžētas dzijas. Arī adot tradicionālās zeķes, tika izmēģināti dažādi papēžu adīšanas veidi un virzieni. Arī docētāji nereti gūst ierosmi darbam studentu meklējumu iespaidā, piemēram, M. Kokina-Lilo un M. Urdziņa-Deruma ietekmējoties no studentes Līvijas Levinskas, guvušas ierosmi pulsa sildītāju adīšanai. M. Kokina-Lilo ideja izmantot sietās batikas paveidu – virpuļveida sējumu radusies no studentu atrastajiem piemēriem interneta vietnē.

Tulkojot no angļu valodas B. Bārdenas (2003) grāmatu „Izšuvumi. Rokasgrāmata”, tekstila studiju kursa „Izšūšana” docētāja L. Šelvaha ieguva jaunu informāciju un ierosmes. Atklājās jaunas izšūšanas tehnikas – melnie darbi, florenciešu izšuvumi, zeltšuvumi. Lai labāk izprastu šīs tehnikas un to izšūšanas loģiku un iespējas, tika izšūti paraugi, kuri tiek izmantoti kā uzskate. Paraugi tika izšūti ar atšķirīgiem, Latvijā tradicionāliem un pieejamiem materiāliem – mulinē diegiem, ķemmdziju un jaunajiem – metāla, efekta un viskozes šķiedras mulinē diegiem, pērļu diegiem u.c. Izšūšanai tika izmantoti arī atšķirīgi pamataudumi – kanva, Aīdas audums, vinila Aīdas pamatne. Katrs materiāls, diegi vai dzija klājās atšķirīgi, veidoja dažādu kvalitāti un mākslinieciskos efektus. Tas deva iespēju apgūt jaunās tehnikas, izmantot jaunus materiālus,

iegūt pieredzi, lai varētu organizēt studiju procesu ar studentiem un mājturības un tehnoloģiju skolotājiemursos un semināros. Tas palīdz arī saskatīt paliekošās un mainīgās tekstila darba estētiskās vērtības. Turklāt radošās darbības meklējumos tika izveidoti arī ģeometriskie objekti – kubs un tetra pakas objekts. Tos var izmantot kā adatu spilventiņus, dekoratīvus objektus, piekariņus vai bērnu grabulīšus un rotaļlietas. Melno darbu izšūšana docētāju ieinteresēja pēc studentes Agijas Kārliņas (2014) izstrādātā studiju darba „Melno darbu izšuvumi”. Docētāja izpētīja šo izšūšanas tehniku, izšuva paraugus un radošos darbus, kā arī izveidoja un novadīja kursus „Lasītprasmes attīstīšana izšūšanas apgūvē” Rīgas Izglītības un informācijas metodiskajā centrā.

Docētājas izšūtie paraugi bija arī kā iedvesmas avots studentēm izvēlēties savas diplomdarba tēmas. Līga Bite (2015) izvēlējās florenciešu izšuvumus un diplomdarba tēmu „Mācību tēmas „Florenciešu izšuvumi” apguve mājturībā un tehnoloģijās 7. klasē” (skat. 12. att.), savukārt Ginta Mallone (2015) zeltšuvumus un diplomdarba tēmu „Mācību tēmas „Zeltšuvumi” apguve mājturībā un tehnoloģijās 9. klasē” (skat. 10. att.). Dārtas Vīnkalnes (2015) diplomdarba tēmas „Vienvirziena izvilkumu izšūšana ar lentīti apguve mājturībā un tehnoloģijās 8. klasē” izvēle radās jau studiju kursā 2 gadus iepriekš (skat. 11. att.). Tas viss kopumā pilnveido studentu un vēlāk arī skolēnu informācijas kultūru, kura balstīta ne tikai uz digitālo informāciju, bet uz reāliem tekstiltehniku un materiālu risinājumiem, vispirms jau docētāju veidotajā uzskatē un radošajos darbos. Studijuursos „Šūšana I” un „Šūšana II” kā uzskates līdzekļi bija docētājas L. Šelvas radošie darbi, kuros bija gan vizuālie, gan tehniskie risinājumi, piemēram, šūtie un žurnālā „Mūsmājas” publicētie priekšauti. Otrs veiksmīgs risinājums: ikviena parauga izmantošana un iestrāde kādā izmantojamā tekstila izstrādājumā – galdautā, galda sedziņā, iepirkumu maisiņā, karstu priekšmetu satvērējā, spilvenā u.c. Parasti studiju procesā studenti labprāt izmanto šos paraugus kā ierosmes avotus saviem darbiem.

10. attēls. Gintas Mallones šūtā un izšūtā somiņa.

11. attēls. Skolnieces šūtā un izšūtā somiņa studentes Dārtas Vīnkalnes vadībā.

12. attēls. Skolnieču florenciešu izšuvumi studentes Līgas Bites vadībā.

Foto: M. Urdziņa-Deruma.

Anketēšanas rezultāti

Uz jautājumu „Kas Jūsu radošo darbību tekstilā rosina visvairāk?” visbiežāk atzīmētā atbilde (28 reizes) ir interneta vide, kas norāda, ka studenti mūsdienu tehnoloģiju laikmetā arī ierosmi radošajai darbībai gūst, izmantojot interneta resursus. Nākamā biežāk atzīmētā atbilde (20 reizes) ir apkārtējā vide. Tālāk seko daba (16 reizes), izstāžu apmeklējumi (15 reizes), studijām piedāvātie uzskates līdzekļi (13 reizes) un studiju uzdevumi (11 reizes). Trīs respondentes atzīmējušas visus piedāvātos atbilžu variantus. Piecas studentes ir ierakstījušas savus atbilžu variantus, no tām divas studentes idejas gūst no bērniem, viena studente minējusi žurnālus, cita – esošos materiālus: dzijas, kuras iztēlojas kā produktus. Studente, kura strādā rokdarbu preču veikalā, savu darbavietu minējusi kā svarīgu motivētāju radošajai darbībai.

Lielākā daļa studentu – 29 studentes atzīmējušas, ka tekstila nodarbībās vienlīdz svarīgi ir docētāju demonstrētie tehniku paraugi un izstrādājumi, četras no studentēm uzskata, ka nozīmīgāki ir paraugi, savukārt trīs studentes, ka nozīmīgāki ir gatavie izstrādājumi.

Atbildot uz jautājumu „Vai darboties Jūs motivē arī pasniedzēju radošā darbība?” lielākā daļa studentu – 32 studentes atzīmē, ka darboties motivē pasniedzēju radošā darbība. Studentēm, kuras atbildējušas apstiprinoši, tika lūgts uzrakstīt spilgtāko piemēru. Astoņas studentes uzrakstījušas vispārīgi, ka viņas iedvesmo docētāju radītie paraugi un darbi. Četras studentes minējušas docētāju pašizgatavoto apģērbu. Četras reizes minēti arī pašizgatavotie adījumi vispār, nenosaucot konkrētu izstrādājumu. Trīs studentes kā svarīgu piemēru minējušas docētāja adītos cimdsus. Pa divām reizēm nosaukts etnogrāfiskais krekls, adīta jaka, adīti džemperī. Kā viens no pavisam konkrētiem piemēriem minēts, ka radošā darba izstrādī ietekmējusi docētājas M. Urdziņas-Derumas adītā jaka meitai, kura bija izstādē, kā rezultātā studente uzadīja cimdsus savai meitai, ietekmējoties no ceriņu ziediem (skat.13., 14. att.).

13. attēls. M. Urdziņas-Derumas adītā jaka. Foto: L. Sīpola.

14. attēls. Studentes Jeļenas Gurejevas adītie cimdi meitai. Foto: M. Urdziņa-Deruma.

Vienreiz minēts šūtais priekšauts, izšuvumi, apgleznots zīds, adītie pulsa sildītāji, tamborētie džemperī. Viena no studentēm raksta: „...pasniedzēja Mārīte Kokina Lilo ... izstrādāja batikotus auduma maisījumus ar celotiem rokturīšiem. To atceros visspilgtāk kā pasniedzēju darbību, kura iedvesmoja darboties un domāt jaunas idejas tekstildarbiem.” Cita studente atzīmē, ka motivē tie docētāji, kuri uzdevumus saista ar reālo pasauli un reālajām iespējām. Kaut gan jautājumi bija par tekstila studiju kursiem, studenti minējuši arī piemērus no citiem studiju kursiem: metāla, keramikas, papīra plastikas, gleznošanas. Studentu atbildes apstiprina viedokli, ka pasniedzējiem nepieciešams pašiem radoši darboties un studenti novērtē docētāju gatavotos izstrādājumus. Viena no studentēm uzsvērusi docētāju radošo darbību kā profesionālās kompetences komponentu: „Ja pasniedzējas demonstrē savus darbus, tas liek studentam apzināties, ka pedagogs ir kompetents un zinošs, ka tas ir reāli izdarāms.” Savukārt viena no studentēm norādījusi, ka motivē tikai tie darbi, kuri atbilst modes tendencēm. Trīs studentu atbildēs var saskatīt, ka īpaši rosina radoši darboties, ja docētājs demonstrē kādu tehniku, kura iepriekš nav redzēta. Cita studente īpaši novērtē docētāju attieksmi pret savu profesiju, viņa raksta: „Pasniedzējam jābūt radošam līderim, kuram ir vēlme līdzināties. Nekādā gadījumā pasniedzējs nedrīkst „iesūnot” rutīnā un tikai kritizēt citus. Studentiem ir jājūt radošo dzirksti un mīlestību pret izvēlēto profesiju vispirms no pasniedzēja puses. Tikai tad tas „pielīp” arī studentiem.”

Lielākā daļa aptaujāto studentu (31 studente) uzskata, ka mājturības un tehnoloģiju skolotājam ir svarīgi nepārtraukti radīt jaunus materiālus uzskatei, sekojot modes tendencēm. Viena no studentēm raksta: „Svarīgi ir atjaunot materiālus uzskatei, ne tikai sekot modes tendencēm. Ar to domāju, ka 10 un vairāk gadus veci materiāli uzskatei ir jāatjauno. Nav pieļaujams, ka skolotājs uzskatei piedāvā nolietotus, vecus utt. (protams, ir izņēmumu situācijas) materiālus. Tomēr skolotāja uzdevums ir rosināt, veicināt cilvēku uz radošo darbību, ar sliktiem

uzskates materiāliem, tas nenotiek produktīvi.” Taču tikai 1/6 daļa no aptaujātajām studentēm (sešas studentes) atzīmējušas, ka pašas plāno nepārtraukti radīt jaunus materiālus uzskatei. Trīs studentes norādījušas, ka viņām tas nešķiet būtiski svarīgi, viena uzskata, ka ik 10 gados vajadzētu, savukārt cita, ka būtu labi vismaz dažus uzskates līdzekļus atsvaidzināt, jo mūsdienīgs dizains motivē. Viena studente raksta, ka „galvenais būt patiesam un entuziastiskam, to skolēni sajūtīs”.

Secinājumi

Mūsdienu tehnoloģiju laikmetā, kad ierosmes avoti radošajai darbībai tiek gūti arī interneta vidē, īpašu nozīmi saglabā tekstila docētāju veidotie uzskates līdzekļi un radītie darbi: tekstilizstrādājumi un paraugi, kuri rosina studentus darboties gan studiju kursu ietvaros, gan diplomdarba izstrādes procesā. Raksta autoru novērojumi liecina, ka liela nozīme ir tausti, kura dod informāciju par materiālu un tā iespējām, kā arī dod emocionālo baudījumu. Arī citos mākslas studijuursos nozīmīgi ir docētāju radītie darbi, kuri kalpo kā uzskates līdzekļi. Docētāju radošā darbība ir svarīgs profesionālās kompetences rādītājs. Idejas darbiem rodas dažādi: gan nonākot saskarē ar kādu jaunu tehniku vai tehnikas paveidu, materiālu, ideju vai praktisku nepieciešamību. Bieži idejas rodas, aplūkojot dabu, tautas tradicionālo mantojumu un mākslu. Radošo darbību rosina arī iespēja piedalīties konkrētā izstādē, kā arī citi faktori (piem., grāmatas tulkošana). Radot darbus tiek eksperimentēts ar materiāliem un tehnikām, kombinējot un variējot tos. Docētāji pilnveido sevi arī ārzemju meistarū un docētāju vadītājās nodarbībās.

Arī topošie mājturības un tehnoloģiju studenti lielākoties apzinās, ka tekstila pedagogam ir būtiski pašam radīt tekstila izstrādājumus, lai varētu rosināt skolēnus. Studentiem ir nozīmīgi gūt šādu pieredzi divu iemeslu dēļ: lai paši gūtu ierosmi jaunradei un, lai būtu pieredze, kā to darīt tālāk ar skolēniem. Prakse apliecina, ka radoši darbojoties, ne tikai studenti gūst ierosmi no docētāju radītajiem tekstila paraugiem, bet arī docētāji nereti gūst ierosmi darbam studentu meklējumā. Tekstila studiju kursu docētāju radošā darbība bieži ir kā brīvā laika pavadīšanas veids. Daudzi kolēģi uzsver radošo darbību arī kā relaksācijas iespējas. Turklāt veiksmīgs radošās darbības rezultāts rada emocionālu gandarījumu.

Summary

The creative activity of lecturers teaching textile course of studies is an essential aspect of professional expertise development, which acquires a special meaning in the context of lifelong learning. Textile field is under continuous development, new materials and techniques come into being, which have to be studied, tested and applied in a creative way in order to motivate students to perform creative activity. It is equally important to perform creative activity in traditional techniques and traditional materials and to find new contemporary solutions. Complete awareness and skills regarding application and usage of the relevant materials and techniques can be gained only through creative activity. Britt (2013) from England has investigated that the practical creative activity of lecturers of textile design programs has positive effect on teaching and accordingly learning of students. Therefore it is very important to show high-quality visual aids (textiles and samples) in textile course of studies, so that the students – the prospect teachers of home economics and technologies – strive for high-quality works both in making their own textiles and conducting development of pupils' creative works. According to Sekret (2010), one of the ways how to develop students' creativity in terms of professional competence is to develop information culture.

The aim is to analyse, how the creative activity of lecturers develops their own professional competences, influences and motivates the creative activity of students during the process of acquisition of textile course of studies. The following research methods have been applied: case study, survey (N=36). The case study has been used for analysing the experience of the authors of this article in terms of creating and using visual teaching aids in conducting nine textile courses and graduation papers in the University of Latvia for the prospective teachers of home economics and technologies. The survey has been held in order to gather opinion of students of the University of Latvia, the prospective teachers of home economics and technologies, regarding application of visual aids – textiles and samples – during textile acquisition process.

Lecturers continuously improve their visual aids by preparing samples and articles for new and rarely occurring textile techniques as well as for the traditional techniques that become topical from time to time. Most often lecturers develop their works alone, but some lecturers have used the opportunity to develop themselves in trainings

conducted by foreign experts and lecturers. Ideas for works are gained in different ways, either by coming in contact with some new technique or a form of technique, material, idea or practical necessity. Very often ideas arise by looking at nature, traditional national heritage and art. Creative activity is stimulated also by opportunity to participate in a particular exhibition as well as other factors. During creation process of works, people experiment with materials and techniques by combining and varying them.

Results of the study suggest that the creative activity of students is mostly roused by ideas in the Internet, still most of the prospective teachers of home economics and technologies are motivated for creative work by the creative activity of lecturers, too. Observations made by the authors of this article show that touch is of great importance, as it gives not only information about material and its opportunities, but also brings emotional pleasure. Students assess both samples made by lecturers and creative works as equally important, when gaining inspiration for their creative activity in courses of studies and for developing their graduation papers. The most vivid examples, which have motivated students for creative activity, are various works made by lecturers – knittings, embroideries, crochets, batik fabrics etc. Students appreciate, when the lecturer wears clothing made by him / herself, as well as enthusiasm of the lecturer. Several students specifically point out that it is important for the shown visual aids to comply with fashion trends. Most students are aware that it is important for textile pedagogy to create textiles by him / herself in order to motivate pupils. It is important for students to gain such experience for two reasons: to get one's own inspiration for creative work and to get experience, how to proceed work with pupils. Unfortunately, only one in six questioned students (6 of 36) point out that they are planning to make new materials for visual aid continuously. Practical experience shows that during creative activity not only students draw inspiration from textile samples made by lecturers, but also lecturers frequently draw inspiration for work as a consequence of students' searches. The creative activity of lecturers teaching textile course of studies is more a kind of leisure activity that brings relaxation. Besides, a successful result of creative activity creates emotional satisfaction.

Literatūra un avoti

1. Albrehta, Dz. (1998). *Pētīšanas metodes pedagoģijā*. Rīga: Apgāds Mācību grāmata.
2. Antule, A. (2012). „Nuno” filcēšanas apguve mājturībā un tehnoloģijās 9. klasē. Npublicēts diplomdarbs, Latvijas Universitāte, Rīga.
3. Bārdena, B. (2003). *Izšuvumi. Rokasgrāmata*. Rīga: Zvaigzne ABC.
4. Bite, L. (2015). *Mācību tēmas „Florenciešu izšuvumi” apguve mājturībā un tehnoloģijās 7. klasē*. Npublicēts diplomdarbs, Latvijas Universitāte, Rīga.
5. Britt, H. (2013). Practice what you teach? Examining the significance and complexities of textile designer educator creative practice. *Art, Design & Communication in Higher Education* Volume 12 (1), 49-64.
6. Kārkliņa, A. (2014). Melno darbu izšuvumi. Npublicēts studiju darbs, Latvijas Universitāte, Rīga.
7. Krauja, I. (2011). *Dažādu materiālu filcēšanas apguve mājturībā un tehnoloģijās 7. klasē*. Npublicēts diplomdarbs, Latvijas Universitāte, Rīga.
8. Kunce, V. (2008). *Mācību tēmas “Filcēšana” saturs un apguve mājturībā un tehnoloģijās*. Npublicēts diplomdarbs, Latvijas Universitāte, Rīga.
9. Logina, S. (2015). *Vaska batikas un komplekso tekstildarbu apguve 9. klasē mājturības un tehnoloģiju stundās*. Npublicēts diplomdarbs, Latvijas Universitāte, Rīga.
10. Mallone, G. (2015). *Mācību tēmas „Zeltšuvumi” apguve mājturībā un tehnoloģijās 9. klasē*. Npublicēts diplomdarbs, Latvijas Universitāte, Rīga.
11. Sekret, I. (2010). Psychological assumptions of enhancing students creativity within their professional competence at a higher school. R. Bebre (red.) *Radoša personība, VIII*. Starptautiski recenzēts zinātnisko rakstu krājums (48-53 lpp.). Rīga: RPIVA Kreativitātes zinātniskais institūts.
12. Titova, J. (2010). *Filcēšanas apguve mājturībā un tehnoloģijās 8. klasē*. Npublicēts diplomdarbs, Latvijas Universitāte, Rīga.
13. Urdziņa-Deruma, M. (2013). Teacher's competences in textile technologies. In U. Härkönen (Ed.), *Reorientation of teacher education towards sustainability through theory and practice*. Proceedings of the 10th international JTEFS/ BBCC conference Sustainable development. Culture. Education (pp. 307-318.). Joensuu: University of Eastern Finland.
14. Vīnkalne, D. (2015). *Vienvirzienu izvilku izšūšana ar lentīti apguve mājturībā un tehnoloģijās 8. klasē*. Npublicēts diplomdarbs, Latvijas Universitāte, Rīga.